

ASiantuntijalta

TAUSTOJA AJANKOHTAISEEN TEEMAAN // TEKSTI MARKKU FREDMAN

Todistelussäännökset uudistuivat

Vuodenvaihteessa tuli voimaan nippu lainmuutoksia, joilla uudistettiin todistelua koskevat säännökset niin yleisissä kuin hallintotuomioistuimissa.

Kaikkien asianajajien on syytä noteerata, että käräjillä ei enää vannota valaa vaan kaikki todistajat antavat vakuutuksen kunnian ja oman-tunnon kautta. Todistajan käsite muuttui rikosasioissa: sellainen asianomistaja, jolla ei ole vaatimuksia, kuullaan jatkossa todistajana. Asianajajat, jotka hoitavat tuomioistuinasioita, joutuvat omaksumaan uusia ajatusmalleja. Huomionarvoista on se, että sana totuus poistuu OK 17 luvusta. Sana säilyy vain todistajan vakuutuksen kaavassa. Enää ei tuomioistuin päättä, mikä on aineellinen totuus vaan ratkaisee sen, mitä asiassa on näytetty. Seikan asettaminen tuomion perustaksi riita-asiassa edellyttää, että asianosainen on esittänyt siitä uskottavan näytön. Rikosasioissa arvioidaan, jääkö vastaajan syyllisyydestä varteenotettavaa epäilyä.

Uudessa laissa taataan asianosaisille oikeus esittää näyttöä ja heillä on oikeus lausua jokaisesta esitetystä todisteesta. Lisäksi laissa ilmenee myös parhaan todistelun periaate: todiste tulee evätä, jos se voidaan korvata olennaisesti luotettavammalla todisteella.

Vapaa todistusharkinta pysyy voimassa. On kuitenkin huomattava, että se koskee vain laillista oikeudenkäyntiaineistoa. Tähän liittyy entistä tarkemmin säädetyt todistamiskielto ja kokonaan uusi säännös todisteen hyödyntämiskiellostä. Asianajajan todistamiskielto koskee nyt myös muissa kuin tuomioistuinjutuissa saatuja tietoja.

Hyödyntämiskieltoa koskeva OK 17:25 säätää laittomasti hankituista todisteista ja itsekriminointisuojan vaikutuksesta. Laittomasti hankittua todistetta saa lähtökohtaisesti hyödyntää.

Asianajajan työn kannalta on merkittävää, että jatkossa oikeudenkäynnin suullisuudesta huolimatta asianosainen saa antaa tuomioistuimelle kirjallisen selvityksen siitä, miten lakia olisi sovellettava. Säännös ei aseta selvityksen laatijalle kelpoisuusvaatimuksia. Siten myös juttua ajava asianajaja voi kirjelmäkiellosta huolimatta laatia ja esittää kirjallisen selvityksen siitä, miten asia tulisi oikeudellisesti ratkaista.

Dispositiivisissa riita-asioissa sallitaan jatkossa kirjalliset todistajankertomukset, jos kaikki osapuolet siihen suostuvat.

Suuri muutos koskee asiantuntijatodistelua. Niin sanotuista asiantuntevista todistajista luovutaan ja jatkossa sellaiset ovat asiantuntijoita. Asiantuntijat kertovat kokemussäännöistä, eli kertovat johtopäätöksiä esimerkiksi tutkittuaan juttuun liittyvää aineistoa. Todistajan ja asiantuntijan roolit perustuvat lakiin, eikä niistä voi sopia eikä asianosainen voi päättää, missä roolissa nimeämänsä henkilö todistaa. Erityisesti on huomattava, että asiantuntija antaa aina kirjallisen lausunnon ja vain tarvittaessa häntä kuullaan myös suullisesti. Asiantuntijalla on oikeus saada lausunnostaan kohtuullinen palkkio sitä pyytäneeltä asianosaiselta.

Seksuaalirikosjutuissa siirrytään nykyistä laajemmin asianomistajan kuulemiseen vain esitutkinnassa. Kuuleminen videoidaan ja tallennetta käytetään todisteena pääkäsittelyssä. Asianajajien kannattaa harkita, heikentääkö päämiehen kuuleminen vain videon välityksellä kertomuksen näyttöarvoa. Toisaalta epäiltyjen avustajien tulee suorittaa vastakuulustelu asianmukaisesti jo esitutkinnassa – uutta tilaisuutta ei anneta.

Todistajien ja asianosaisten vuorokuulustelua terävöitetään. Rikosasiassa vastaajan pääkuulustelun suorittaa hänen avustajansa. Vastakuulustelun toimittaa aina pääkuulustelun toimittaneen asianosaisen vastapuoli. Nyt ei pitäisi enää olla perustetta virheelliselle käsitykselle, että ensin kaikki osapuolet suorittaisivat pääkuulustelua. ■

KUKA ASiantuntija?

Asianajaja Markku Fredman oli jäsenenä todistelu-uudistusta valmistelleessa oikeusministeriön toimikunnassa. Hän on osallistunut aiheita koskevaan koulutukseen ja käsitellyt sitä kirjoittamassaan Rikosasianajajan käsikirjassa.

Asianosainen saa antaa tuomioistuimelle kirjallisen selvityksen siitä, miten lakia olisi sovellettava.

3 nuijan-kopautusta

- 1 ASiantuntevista todistajista tulee asiantuntijoita. He todistavat kirjallisesti antamalla lausunnon asianosaiselle.
- 2 Asianajajan todistamiskielto koskee nyt myös muissa kuin tuomioistuinjutuissa saatuja tietoja.
- 3 Seksuaalirikoksen uhri voi todistaa videolle esitutkinnassa, mutta avustajan kannattaa harkita, olisiko kertomus vakuuttavampi, jos se annetaan istunnossa.